



**Vlada Republike Hrvatske**

**Izvješće o ispunjavanju obveza iz poglavlja 15. Energetika**

Zagreb, srpanj 2009. godine

## **IZVJEŠĆE O ISPUNJAVANJU OBVEZA IZ POGLAVLJA 15. ENERGETIKA**

**za razdoblje od 21. travnja 2008. godine (formalno otvaranje pregovora o poglavlju 15. Energetika) do srpnja 2009. godine**

Pregovori o poglavlju 15. Energetika formalno su otvoreni na sastanku Međuvladine konferencije o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, održanom na razini zamjenika voditelja izaslanstava 21. travnja 2008. godine.

U razdoblju od 21. travnja 2008. do srpnja 2009. godine Hrvatska je nastavila s procesom usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom EU u području energetike, kao i s njezinom učinkovitom provedbom i primjenom, te je razvila politike i instrumente usklađene s onima EU, posebice u vezi sa sigurnošću opskrbe, liberalizacijom tržišta električne energije i plina, te s promicanjem obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti. Detaljne informacije u pisanom obliku o napretku u provedbi pravne stečevine EU u poglavlju 15. Energetika redovito su dostavljane Europskoj komisiji, kao i kroz tijela za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

U daljnjem usklađivanju svog zakonodavstva, Hrvatska će uzeti u obzir nedavno usuglašenu i/ili usvojenu novu pravnu stečevinu EU na područjima unutarnjeg tržišta električnom energijom i plinom, obnovljivih izvora energije, obveznih zaliha nafte i nuklearne sigurnosti.

U ovom Izvješću daje se pregled svih aktivnosti i mjera koje je Hrvatska poduzela s ciljem ispunjavanja obveza koje proizlaze iz Pregovaračkog stajališta Republike Hrvatske i Zajedničkog stajališta EU za poglavlje 15., uključujući i ispunjavanje utvrđenih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u ovom poglavlju.

### **I. UGLJIKOVODICI**

#### *Nafta i naftni derivati*

Republika Hrvatska postigla je napredak u pogledu zakonodavnih zahtjeva o minimalnim zalihama sirove nafte i naftnih derivata i osnivanja Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata. Administrativni kapaciteti Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata koja trenutno zapošljava 7 djelatnika organiziranih u 3 sektora (ekonomsko-financijski poslovi, komercijalni poslovi i upravljanje obveznim zalihama) u potpunosti zadovoljavaju potrebe posla, uključujući i izvješćivanje o stanju zaliha. U prosincu 2007. je donesen Pravilnik o organizaciji, nadzoru i prikupljanju naknade za financiranje rada Agencije i obveznih zaliha nafte i naftnih derivata (NN 3/08), kojim se utvrđuje sadržaj, način i rokovi dostave podataka te način obračuna i rokovi uplate naknade za financiranje Agencije i obveznih zaliha nafte i naftnih derivata.

Izrađen je Program stvaranja preduvjeta i aktivnosti Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata s ciljem osiguranja 90-dnevnih zaliha do 31. srpnja 2012. godine.

Istovremeno s radom na dugoročnom rješavanju pitanja skladišnog prostora, započelo se i s fizičkim formiranjem zaliha.

Tijekom 2009. godine nastavit će se s povećanjem fizičkih zaliha sirove nafte, sa sklapanjem bilateralnih međuvladinih sporazuma o skladištenju obveznih zaliha, s određivanjem regionalnog razmještaja obveznih zaliha te će započeti izgradnja dijela dodatnih skladišnih kapaciteta.

Izgradnjom novih skladišnih kapaciteta za potrebe skladištenja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata stvorit će se fizički preduvjeti da se na istim lokacijama izgrade i skladišni kapaciteti za potrebe trećih i time dodatno poveća otvorenost i konkurentnost tržišta nafte i naftnih derivata Republike Hrvatske. Posebno se ističe da je pristup treće strane sustavima za transport i skladištenje nafte i naftnih derivata u Republici Hrvatskoj otvoren i da se temelji na pregovornom pristupu, te je u skladu s propisima i poslovnom praksom država članica Europske unije i odredbama Ugovora o Energetskoj povelji.

Na temelju Direktive Vijeća 73/238/EEZ o mjerama ublažavanja učinaka teškoća u opskrbi sirovom naftom i naftnim derivatima, Hrvatska je uspostavila planove intervencije za korištenje u slučaju teškoća koje bi se mogle pojaviti u pogledu opskrbe sirovom naftom i naftnim derivatima te je poduzela potrebne mjere za osiguranje provedbe ove Direktive. Planom intervencije uspostavljen je sustav izvješćivanja energetskih subjekata o stanju zaliha nafte i naftnih derivata na tjednoj bazi.

Naftne kompanije Rumunjske, Srbije i Hrvatske potpisale su početkom 2008. godine sporazum o osnivanju Projektne razvojne kompanije sa sjedištem u Londonu, koja će raditi na promociji projekta Paneuropskog naftovoda Constanza (Rumunjska) - Trst (Italija).

Hrvatska će uzeti u obzir novu pravnu stečevinu u ovom području (nova Direktiva o obveznim zalihama nafte) koja će uskoro biti donesena i objavljena u Službenom glasilu Europske unije.

#### *Zatraženo prijelazno razdoblje za obvezne zalihe nafte*

Republika Hrvatska je u svom Pregovaračkom stajalištu za poglavlje 15. (CONF-HR 21/07) postavila zahtjev za prijelaznim razdobljem za potpunu primjenu Direktive Vijeća 2006/67/EZ od 24. srpnja 2006. o uvođenju obveze za države članice EEZ-a o održavanju minimalnih zaliha sirove nafte i/ili naftnih derivata do 31. srpnja 2012. godine.

Prijelazno razdoblje zatraženo je zbog osiguranja potrebnih financijskih sredstava i vremena potrebnog za izgradnju spremnika. Kao što je navedeno u Pregovaračkom stajalištu, procjenjuje se da će do 2012. godine za stvaranje obveznih zaliha nafte i naftnih derivata u količini koja odgovara 90-dnevnoj potrošnji biti potrebno osigurati oko 400 milijuna EUR (3 milijarde HRK), uz pretpostavku da se dio obveznih zaliha čuva u sirovoj nafti. Pored velikih ulaganja u nabavu sirove nafte i naftnih derivata, osiguranje 90-dnevnih obveznih zaliha nameće i značajna ulaganja u izgradnju novih spremnika. Procjenjuje se da je do 2012. godine u izgradnju spremnika/terminala za potrebe obveznih zaliha koje bi se čuvale u sirovoj nafti i derivatima potrebno ukupno uložiti oko 200 milijuna EUR (1,5 milijardi HRK).

Sukladno traženju iz Zajedničkog stajališta EU (CONF-HR 5/08), Hrvatska je Europskoj komisiji dostavila detaljni Akcijski plan za ispunjenje relevantnih zahtjeva pravne stečevine

EU do kraja zatraženog prijelaznog razdoblja, uključujući i opis administrativne strukture odgovorne za upravljanje zalihama nafte i naftnih derivata te izračun zaliha nafte i naftnih derivata Hrvatske korištenjem obračunskih metoda i kategorija proizvoda koji su utvrđeni u pravnoj stečevini EU. Ovime je Europskoj uniji omogućena potpuna ocjena hrvatskog zahtjeva.

Za vrijeme zatraženog prijelaznog razdoblja zalihe će se postupno povećavati do tražene razine, kako je i navedeno u Pregovaračkom stajalištu Republike Hrvatske (CONF-HR 21/07), te će Hrvatska najkasnije do 31. srpnja 2012. godine imati 90-dnevne zalihe nafte i naftnih derivata, i to u potpunosti u skladu s pravnom stečevinom EU.

### Istraživanje i eksploatacija ugljikovodika

*Mjerilo za zatvaranje poglavlja: Hrvatska treba donijeti novi zakon o rudarstvu, s ciljem potpune usklađenosti s Direktivom 94/22/EZ o uvjetima za davanje i korištenje odobrenja za traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika, koji će stupiti na snagu najkasnije do dana pristupanja*

Od dana pristupanja EU, a sukladno novom Zakonu o rudarstvu (NN 65/09), kojeg je Hrvatski sabor usvojio 19. lipnja 2009. godine, u Republici Hrvatskoj odobrenja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika davat će se na temelju načela nediskriminacijskog pristupa. Sukladno zahtjevu iz mjerila za zatvaranje poglavlja, navedene djelatnosti provodit će se temeljem objektivnih, objavljenih kriterija te nakon postupka u skladu s Direktivom 94/22/EZ o uvjetima za davanje i korištenje odobrenja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. Isto tako, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva će zainteresiranim stranama dostavljati uvjete i zahtjeve u vezi s izvršavanjem ili prestankom tih aktivnosti u skladu s člankom 5. navedene Direktive.

Temeljem odredbi Zakona o rudarstvu, nositelj odobrenja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika može biti fizička osoba i pravna osoba sa sjedištem u državama članicama EU, registrirana za obavljanje tih djelatnosti kod nadležnog tijela države članice EU.

U novom Zakonu o rudarstvu sadržana je i odredba prema kojoj javni natječaj za izdavanje odobrenja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, osim u Narodnim novinama, ministarstvo nadležno za rudarstvo objavljuje i u Službenom listu EU najmanje 90 dana prije krajnjeg roka za podnošenje prijava.

Osim toga, Zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 17. srpnja 2008. godine usvojena je Strategija gospodarenja mineralnim sirovinama Republike Hrvatske.

## **II. UNUTARNJE ENERGETSKO TRŽIŠTE**

*Mjerilo za zatvaranje poglavlja: Hrvatska treba u potpunosti implementirati Direktivu 2003/54/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, Direktivu 2003/55/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina, i Uredbu (EZ) br. 1228/2003 o uvjetima za pristup mreži za prekogranične razmjene električne energije.*

O stanju na svom unutarnjem tržištu energije i napretku postignutom u prenošenju glavnih direktiva EU o tržištu električne energije te tržištu plina, Hrvatska je Europskoj komisiji dostavljala redovite i detaljne informacije o razvoju ovih dvaju tržišta u Hrvatskoj i njihovog funkcioniranja u praksi, kao i o hrvatskim modelima energetskeg tržišta.

Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) je osnovana 2004. godine Zakonom o regulaciji energetskeg djelatnosti (NN 177/04, 76/07) kao samostalna, neovisna i neprofitna javna ustanova radi uspostave i provođenja regulacije energetskeg djelatnosti te uređenja tržišta energije.

Donošenjem Zakona o regulaciji energetskeg djelatnosti te novog Statuta Hrvatske energetske regulatorne agencije (NN 99/07) uspostavljen je novi organizacijski okvir za rad i djelovanje Agencije te su osigurani uvjeti za njen razvoj u neovisno i stručno tijelo, što je pretpostavka za izvršenje obveza, nadležnosti i odgovornosti Agencije vezanih uz regulirane energetske djelatnosti i razvijanje tržišta energije, zaštitu kupaca energije i energetskeg subjekata, kao i uz obavljanje drugih poslova koje je dužna obavljati temeljem energetskeg zakona u sektoru električne energije, toplinske energije, plina te sektoru nafte i naftnih derivata.

Agencija trenutno ima 49 zaposlenih, od kojih su 4 doktora znanosti, 5 magistara znanosti i 30 s visokom stručnom spremom. Do kraja 2009. predviđa se povećanje na 60, a u duljem periodu na 80 zaposlenih.

Hrvatska će uzeti u obzir novu pravnu stečevinu u ovom području (nova Uredba kojom se uspostavlja Agencija za suradnju energetskeg regulatora) koja će uskoro biti objavljena u Službenom glasilu Europske unije.

Od 1. srpnja 2008. za sve je kupce otvoreno tržište električnom energijom, a od 1. kolovoza 2008. i tržište plinom, i to temeljem ranije uspostavljenog zakonskeg okvira – Zakona o tržištu plina (NN 40/07), Zakona o energiji (NN 68/01, 177/04, 76/07 i 152/08), Zakona o tržištu električne energije (NN 177/04, 76/07 i 152/08) i Zakona o regulaciji energetskeg djelatnosti (NN 177/04 i 76/07) – koji omogućuje liberalizaciju tržišta električne energije i plina.

Hrvatski operator tržišta energije (HROTE) zadužen je za organiziranje tržišta električne energije u skladu s Pravilima djelovanja tržišta električne energije koja je donio u prosincu 2006. godine (NN 135/06). Pravilima se uređuju aktivnosti na tržištu električne energije i međusobni odnosi između sudionika na tržištu.

HROTE također obavlja niz aktivnosti u sustavu poticanja proizvodnje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije, u kojem je odgovoran za prikupljanje naknade za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije te regulirani otkup električne energije od povlaštenih proizvođača i raspodjelu te energije na sve opskrbljivače u Republici Hrvatskoj.

U skladu s modelom tržišta prirodnog plina u Republici Hrvatskoj, HROTE ima ulogu koordinatora bilančnih grupa te organizira tržište energije uravnoteženja prirodnog plina.

HROTE kontinuirano jača svoje administrativne kapacitete u smislu zapošljavanja i edukacije zaposlenika te razvoja potrebne IT infrastrukture. U HROTE-u je u izvještajnom razdoblju

zaposleno pet novih djelatnika pravne, ekonomske, IT i inženjerske struke. Nabavljena je moderna IT infrastruktura (hardver) kao podloga za izgradnju informacijskog sustava HROTE-a. Trenutno je u postupku nabava nove moderne programske podrške (softver) za potporu funkcijama na tržištu električne energije i u sustavu poticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije. Djelatnici HROTE-a redovito sudjeluju u radu domaćih i inozemnih konferencija, seminara, radionica i slično iz područja vezanih uz HROTE-ove djelatnosti.

Hrvatska kao jedan od osnivača Energetske zajednice aktivno sudjeluje u njezinom djelovanju još od vremena pregovora, što je dodatno potvrđeno potpisivanjem Ugovora o Energetskoj zajednici 25. listopada 2005. godine te njegovom ratifikacijom u Hrvatskom saboru 2006. godine. Nadležna tijela aktivno sudjeluju u svim aktivnostima poglavito u stvaranju institucionalnog i zakonodavnog okvira za zajedničko tržište u Energetskoj zajednici. Posebno aktivna uloga Hrvatske je na razini ministarstava i Hrvatske energetske regulatorne agencije u pripadajućim tijelima Energetske zajednice (Vijeću ministara, Stalnoj skupini visokih predstavnika, kao i u Regulatornom odboru Energetske zajednice).

### Tržište električne energije

Model tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj je bilateralni model tržišta u kojem se trgovanje električnom energijom provodi bilateralnim ugovorima. Bilateralni ugovori o kupoprodaji električne energije sklapaju se između opskrbljivača, trgovaca ili proizvođača. U bilateralnom ugovoru za opskrbu električnom energijom ugovorne strane su povlašteni kupac i opskrbljivač. Osim ugovora o opskrbi odnosno ugovora o kupoprodaji električne energije, povlašteni kupac i proizvođač moraju sklopiti i ugovor o korištenju mreže s nadležnim operatorom mreže.

Za uravnoteživanje elektroenergetskog sustava i nabavu električne energije potrebne za uravnoteženje elektroenergetskog sustava zadužen je HEP-OPS. Svaki proizvođač, opskrbljivač i trgovac je odgovoran prema HEP-OPS-u za odstupanja od svog ugovornog rasporeda (tzv. subjekti odgovorni za odstupanje) te je u svezi s tim obvezan sklopiti ugovor o uravnoteženju s HEP-OPS-om.

Svaki proizvođač, opskrbljivač i trgovac električnom energijom, koji želi nastupati na tržištu električne energije u Republici Hrvatskoj obvezan je, sukladno Pravilima djelovanja tržišta električne energije, sklopiti s HROTE-om Sporazum o reguliranju međusobnih odnosa na tržištu električne energije. Trenutno je na tržištu električne energije kroz sporazume s HROTE-om registrirano ukupno devetnaest (19) tržišnih sudionika, od čega su šesnaest (16) trgovci i tri (3) opskrbljivači električnom energijom.

Od 1. srpnja 2008. godine tržište električne energije otvoreno je za sve kupce u Republici Hrvatskoj. Do sada je preko 3500 kupaca, koji predstavljaju preko 40% ukupne potrošnje krajnjih kupaca, iskoristilo stečeni status povlaštenog kupca i potpisalo ugovor o opskrbi s opskrbljivačem povlaštenih kupaca.

HEP-Operator prijenosnog sustava (HEP-OPS), hrvatski OPS, je krajem 2007. potpisao dvogodišnji sporazum, *ITC Clearing and Settlement Agreement 2008-2009*, koji se primjenjuje od 1. siječnja 2008. godine. S tim u vezi treba naglasiti da je HEP-OPS već potpisivanjem prethodnog privremenog ITC sporazuma za 2007. godinu, a u skladu s

Uredbom (EZ) br. 1228/2003 o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, prestao naplaćivati naknadu za tranzit električne energije.

U prosincu 2008. godine HEP-OPS usvojio je Pravilnik o dodjeli i korištenju prekograničnih kapaciteta koji je u potpunosti usklađen s Uredbom (EZ) br. 1228/2003 i njenim Dodatkom (tzv. Smjernicama za upravljanje zagušenjem – eng. *Congestion Management Guidelines*) u pogledu tržišnih mehanizama dodjele prekograničnih kapaciteta, uspostave sekundarnog tržišta kapacitetima i sl.

Stupanjem na snagu novog Pravilnika, 1. siječnja 2009. godine, prestala su važiti prethodna Pravila o dodjeli i korištenju prekogranične prijenosne moći iz prosinca 2006. godine, u kojima je za dodjelu prekograničnih kapaciteta bila i odredba o davanju prednosti ako se radilo o opskrbi domaćih kupaca. Tako je ta odredba zadnji put primijenjena u studenom 2008. za dodjelu prekograničnih kapaciteta na godišnjoj razini za 2009. Međutim, novim je Pravilnikom i za taj kapacitet predviđena primjena „*use-it-or-lose-it*“ načela, odnosno u slučaju neprijavlivanja tog kapaciteta za korištenje u odgovarajućem roku, kapacitet se oduzima i nudi na mjesečnoj ili dnevnoj dražbi.

Novim Pravilnikom osigurava se od 1. siječnja 2009. u cijelosti primjena tržišnih metoda predviđenih Uredbom (EZ) br. 1228/2003 i njenim Dodatkom (Smjernicama za upravljanje zagušenjem) za vlastitih 50% raspoloživog prekograničnog prijenosnog kapaciteta i 100% zajednički utvrđenog raspoloživog prekograničnog prijenosnog kapaciteta sa susjednim OPS-ima.

Na mađarsko-hrvatskoj granici nastavljaju se uspješno primjenjivati zajedničke mjesečne dražbe, s mogućnošću da se tijekom 2009. uvedu i zajedničke dnevne dražbe.

Pokrenuti su i dogovori s ostalim susjednim OPS-ima o uvođenju zajedničkih dražbi na svim granicama, te se može očekivati napredak u bilateralnim pregovorima tijekom 2009. godine, u ovisnosti o okolnostima pojedinih susjednih OPS-a. Tijekom 2009. očekuje se napredak vezano uz postupno ispunjavanje obveza transparentnosti kako su definirane Dodatkom Uredbe (Smjernicama za upravljanje zagušenjima).

Gore opisanim mjerama i aktivnostima osigurana je cjelovita primjena Direktive 2003/54/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, uključujući i usklađivanje s Uredbom (EZ) br. 1228/2003.

Hrvatska će nastaviti usklađivati svoje zakone s novom pravnom stečevinom u području tržišta električne energije (s novom Direktivom o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta električne energije kojom se ukida Direktiva 2003/54/EZ te novom Uredbom o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1228/2003), a koja će uskoro biti objavljena u Službenom glasilu Europske unije.

#### *Prijelazno razdoblje za prekograničnu razmjenu električne energije*

Republika Hrvatska je u svom Pregovaračkom stajalištu (CONF-HR 21/07) zatražila prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2018. u pogledu primjene Uredbe (EZ) br. 1228/2003 o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije u smislu rezervacije prekograničnog kapaciteta u smjeru uvoza preko svih hrvatskih granica u iznosu od ukupno

1000 MW. Glavna motivacija za traženje prijelaznog razdoblja bila je nacionalna sigurnost opskrbe.

U vrijeme službenog podnošenja zahtjeva, Hrvatska još nije bila u potpunosti otvorila tržište električnom energijom. Istovremeno se javila potreba za rješavanjem sve većih zahtjeva za uvozom električne energije, odloženim ulaganjima u nove proizvodne kapacitete u Hrvatskoj te nepotpuno obnovljenom isporukom električne energije iz dijela vlastitih proizvodnih kapaciteta izgrađenih za vrijeme bivše Jugoslavije na teritoriju Srbije i Bosne i Hercegovine.

Međutim, od tog vremena situacija se značajnije promijenila s obzirom na to da je Hrvatska ušla u završnu fazu izgradnje novog 400 kV interkonekcijskog voda s Mađarskom koji omogućuje novi dodatni uvozni kapacitet za potrebe opskrbljivanja hrvatskog tržišta električnom energijom. Osim toga, zaključkom Ministarskog vijeća Energetske zajednice iz lipnja 2008. godine Hrvatskoj je omogućeno zadržavanje svoje granice s Mađarskom unutar regije za upravljanje zagušenjima iz srednjoistočne Europe, iz koje potječe najveća količina uvoza. Sve navedeno doprinijelo je smanjenju rizika u osiguravanju uvoza električne energije. U novije su vrijeme aktivnosti vezane za uspostavu Ureda koordiniranih aukcija za regiju srednjoistočne Europe, a koje je Hrvatska podupirala i podupire, dodatno smanjile zabrinutost glede osiguranja uvoznih prekograničnih kapaciteta za Hrvatsku zbog prirode procedure koordinirane dodjele koju taj Ured priprema za skoriju primjenu.

Usljed promijenjenih okolnosti, kao što je to već navedeno, HEP-Operator prijenosnog sustava je u prosincu 2008. godine usvojio Pravilnik o dodjeli i korištenju prekograničnih kapaciteta koji je u potpunosti usklađen s Uredbom (EZ) br. 1228/2003 i njenim Dodatkom (tzv. Smjernicama za upravljanje zagušenjem). Temeljem novog Pravilnika, u potpunosti usklađenog s Uredbom (EZ) br. 1228/2003, nove rezervacije prekograničnog prijenosnog kapaciteta nisu više moguće, te se njime u cijelosti osigurava primjena tržišnih metoda predviđenih Uredbom.

S obzirom na sve spomenute argumente i pokazatelje, te nastavno na konzultacije s Europskom komisijom, Republika Hrvatska je formalno povukla svoj zahtjev za prijelaznim razdobljem za potpunu primjenu Uredbe (EZ) br. 1228/2003 kroz Dodatak na Pregovaračko stajalište Republike Hrvatske za poglavlje 15. koji je podnesen Međuvladinoj konferenciji o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji.

### Tržište prirodnog plina

U području prirodnog plina – nakon što je donesen Zakon o tržištu plina (NN 40/07) te njegove Izmjene i dopune (NN 152/08) – postavljeni su temeljni elementi za otvaranje tržišta. U travnju 2009. godine usvojeni su i preostali podzakonski propisi koji se odnose na tržište plina: Opći uvjeti za opskrbu prirodnim plinom (NN 43/09), Mrežna pravila plinskog distribucijskog sustava (NN 50/09), Pravila korištenja sustava skladišta plina (NN 50/09) i Pravilnik o organizaciji tržišta prirodnog plina (NN 50/09) te Mrežna pravila transportnog sustava (NN 50/09), pri čemu se njihova potpuna primjena očekuje do kraja 2010. godine, a što ovisi i o realizaciji niza potrebnih tehničkih preduvjeta u plinskom sustavu.

Za djelatnosti transporta plina, distribucije plina, skladištenja plina, upravljanje terminalom za UPP i organiziranje tržišta plina uvedeni su operatori sustava i razdvojene su tržišne od reguliranih djelatnosti.



Nadalje, HERA je, u skladu s propisanim zakonskim odredbama, počela s izradom i preostala dva akta koja se odnose na sektor plina, Pravilnika o naknadi za priključenje na plinski distribucijski ili transportni sustav i za povećanje priključnog kapaciteta i Metodologije za pružanje usluga uravnoteženja prirodnog plina u plinskom sustavu, a čije se donošenje očekuje u drugoj polovici 2009. godine.

Metodologija utvrđivanja naknade za priključenje na plinski distribucijski ili transportni sustav i za povećanje priključnog kapaciteta se temelji na objektivnim, razvidnim i nepristranim načelima. Naknada za priključenje na plinski distribucijski ili transportni sustav i za povećanje priključnog kapaciteta sastoji se od troška za stvaranje tehničkih uvjeta u sustavu i troška izvedbe priključka na sustav.

Svrha Metodologije za pružanje usluga uravnoteženja prirodnog plina u plinskom sustavu je utvrđivanje okvira za određivanje cijene energije uravnoteženja.

Sigurnost opskrbe područje je koje je u Zakonu o tržištu plina uređeno u skladu s Direktivom Vijeća 2004/67/EZ od 26. travnja 2004. godine o mjerama za osiguranje sigurnosti opskrbe prirodnim plinom. S tim u vezi donesena je Uredba o sigurnosti opskrbe prirodnim plinom (NN 112/08). Uredbom se propisuju mjere za osiguranje pouzdane i učinkovite opskrbe prirodnim plinom, kriteriji i načini određivanja dovoljne količine prirodnog plina za osiguranje pouzdane opskrbe prirodnim plinom zaštićenih kupaca, redosljed smanjenja ili obustave opskrbe prirodnim plinom pojedinim kategorijama kupaca u slučaju kriznog stanja, te sadržaj izvješća opskrbljivača plinom o sigurnosti opskrbe prirodnim plinom. Mjere za osiguranje pouzdane i učinkovite opskrbe prirodnim plinom predviđene Uredbom mogu se podijeliti u tri skupine, odnosno na dugoročne mjere, mjere koje se planiraju i provode na godišnjoj razini zbog prepoznavanja i otklanjanja razloga koji bi mogli dovesti do kriznih stanja, te na interventne mjere u slučaju nastanka krizne situacije koja nije mogla biti predviđena niti spriječena.

Za daljnje poboljšanje sigurnosti opskrbe i omogućavanje otvaranja tržišta prirodnim plinom, do kraja 2010. godine planira se uspostaviti dodatna interkonekcija s Mađarskom te povezivanje hrvatskog i mađarskog plinskoga transportnog sustava. U tu svrhu operatori transportnih sustava dviju zemalja sklopili su 31. svibnja 2007. godine Memorandum o razumijevanju, a nakon usklađivanja tehničkih detalja interkonekcije 3. srpnja 2008. godine potpisano je i Pismo namjere. Na tim osnovama 3. ožujka 2009. godine potpisan je Ugovor o zajedničkoj izgradnji (Joint Development Agreement) dvosmjernog interkonekcijskog plinovoda, kojim su definirane obaveze i prava partnera (Plinacro d.o.o. i FGSZ) pri izgradnji mađarske dionice Varsfeld-Bata-Dravaszerdahely, duge 210 km, i hrvatske dionice Donji Miholjac – Beničanci – Slobodnica, duge 88 km, sve u jedinstvenom promjeru DN 800, maksimalnog radnog tlaka od 75 bar, te ukupnog kapaciteta 6,5 mlrd m<sup>3</sup> godišnje. Ugovorom je predviđen završetak izgradnje cjelokupnog interkonekcijskog plinovoda do kraja 2010. godine, te puštanje u rad početkom 2011. godine.

U pogledu osiguranja sigurnosti opskrbe plinom regije, u Hrvatskoj se planira i izgradnja terminala za ukapljeni prirodni plin. Osim hrvatskih tvrtki, u projekt su uključene i značajne energetske tvrtke iz Europske unije. Projektom je u prvoj fazi predviđen ukupni kapacitet od 5 mlrd m<sup>3</sup> godišnje, dok je za drugu fazu predviđen kapacitet od 15 mlrd m<sup>3</sup> godišnje.

Istovremeno se odvijaju i aktivnosti na razvoju projekta Jonsko – jadranskog plinovoda (Ionian – Adriatic Pipeline) Ploče – Fieri, kojim bi se omogućilo povezivanje hrvatskog plinskog sustava Like i Dalmacije (plinovod Bosiljevo – Split – Ploče) sa najavljenim projektom Transjadranskog plinovoda (Trans Adriatic Pipeline) koji se planira realizirati u Albaniji. U cilju realizacije IAP projekta je 25. rujna 2007. godine u Zagrebu potpisan Memorandum o razumijevanju između Plinacra d.o.o. i švicarske energetske tvrtke EGL, kao nositelja realizacije projekta. Istog dana je u Zagrebu potpisana i Ministarska deklaracija predstavnika resornih ministarstava Albanije, Crne Gore i Hrvatske kojom je izražena puna podrška realizaciji spomenutog plinovoda. Obzirom na potporu Energetske zajednice projektu IAP, pod njenim pokroviteljstvom je u prosincu 2008. godine Ministarskoj deklaraciji pristupila i Bosna i Hercegovina. U tijeku su pripremni studijski i istražni radovi koji prethode cjelovitoj Studiji izvodljivosti, a u tijeku je i formiranje Međudržavnog povjerenstva, kao koordinacijskog i nadzornog tijela IAP projekta sastavljenog od predstavnika resornih ministarstava Albanije, Crne Gore, BiH i Hrvatske.

Razvoj plinske infrastrukture obavlja se sustavno, na prijedlog operatora sustava. Zakonom o tržištu plina regulirano je da se razvojni planovi izrađuju na razdoblje od 5 godina uz obvezu ažuriranja svake godine. Razvojne planove odobrava resorno ministarstvo. Svi gore navedeni međunarodni projekti su povezani i s Planom razvoja modernizacije i izgradnje operatora transportnog sustava.

U svrhu provedbe Direktive 2003/55/EZ o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta prirodnog plina, Republika Hrvatska održavat će regulirane cijene plina do 2011. godine te nadalje ističe da razina reguliranih cijena plina i obuhvaćenog segmenta tržišta ne utječe negativno na otvaranje tržišta i sukladna je s punom provedbom Direktive 2003/55/EZ.

Planom razvoja plinskoga transportnog sustava do kraja 2011. godine predviđena je realizacija tri grupe regionalnih projekata: Plinovodni sustav Pula–Karlovac, Plinovodni sustav središnje i istočne Hrvatske i Plinovodni sustav Like i Dalmacije.

U razvojno–ulagačkom ciklusu 2002. - 2006. godine težište je bilo na izgradnji objekata Plinovodnog sustava Pula – Karlovac i Plinovodnog sustava središnje i istočne Hrvatske. Kao rezultat izgrađeno je i pušteno u rad 480 kilometara novih plinovoda te završen i pušten u rad novi Nacionalni dispečerski centar, kao i sustav daljinskog nadzora i upravljanja plinskom mrežom u RH i sustav veza s optičko-komunikacijskim sustavom. Time je stvorena nova "kralježnica" plinskoga transportnog sustava koja osim što omogućava njegov daljnji razvoj, stvara osnovne pretpostavke za plinifikaciju Like, Dalmacije, zapadne Istre i ostalih dijelova Hrvatske, kao i za povezivanje s transportnim sustavima susjednih zemalja i otvaranje novih dobavnih pravaca prirodnog plina. Pored spominjanog interkonekcijskog plinovoda s Mađarskom, najvažniji objekti razvojno–ulagačkog ciklusa 2007. - 2011. godine su objekti Plinovodnog sustava Like i Dalmacije, zapadne Istre te središnje i istočne Hrvatske. Njihovom izgradnjom znatno će se povećati pokrivenost Republike Hrvatske plinskim transportnim sustavom i omogućiti smanjenje energetske ovisnosti o električnoj energiji. Dovođenje prirodnog plina, kao kvalitetnog i ekološki prihvatljivog energenta dat će novi zamah razvoju gospodarstva tih regija. U razvoj transportnog sustava do kraja 2011. godine operator plinskoga transportnog sustava Plinacro d.o.o. planira uložiti 444 milijuna eura.

Hrvatska se obvezuje da će nastaviti usklađivati svoje zakone s novom pravnom stečevinom u području tržišta prirodnog plina (s novom Direktivom o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta prirodnog plina kojom se ukida Direktiva 2003/55/EZ te s Uredbom o uvjetima

pristupa transportnim mrežama prirodnog plina kojom se opoziva Uredba (EZ) br. 1775/2005), a koja će uskoro biti objavljena u Službenom glasilu Europske unije.

### **III. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE I ENERGETSKA UČINKOVITOST**

Vezano uz pristupne pregovore u području obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, donesen je Zakon o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji (NN 152/08). Na sjednici Hrvatskoga sabora od 22. svibnja 2009. godine donesen je Zakon o biogorivima za prijevoz (NN 65/09).

U fazi je usvajanja Strategija energetskog razvitka Republike Hrvatske koja – između ostalog – obuhvaća i daljnji razvoj proizvodnje i korištenja obnovljivih izvora energije i kogeneracije, pri čemu se obveze Republike Hrvatske usklađuju i s predviđenim izmjenama pravne stečevine (obveze država članica do 2020. godine).

Već su pokrenute brojne aktivnosti i mjere utvrđene Programom energetske učinkovitosti Republike Hrvatske (2008. - 2016.) i prvim Nacionalnim akcijskim planom energetske učinkovitosti (2008. - 2010.), dokumentima koji će biti usvojeni u paketu sa Strategijom.

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost sustavno provode natječaje za (su)financiranje projekata iz područja obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost je osnovan 2003. godine temeljem Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (NN 107/03), koji se počeo primjenjivati od 1. siječnja 2004. godine. Fond je osnovan radi osiguranja dodatnih sredstava za financiranje pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unaprjeđivanja okoliša te u području energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Cilj Fonda je sudjelovati vlastitim sredstvima u financiranju nacionalnih energetskih programa imajući u vidu poboljšanje energetske učinkovitosti, odnosno povećanje korištenja obnovljivih izvora energije. U razdoblju od 2004. do konca rujna 2008. Fond je ostvario značajne rezultate u području energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije. Fond je u navedenom razdoblju odobrio i ugovorio korištenje sredstava u iznosu od gotovo 276 milijuna kuna za 526 projekata i programa u području energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.

U cilju jačanja administrativne sposobnosti na ovom području, temeljem nove Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (NN 41/08, 119/08) izmijenjeno je ustrojstvo Uprave za energetiku te je ustrojen novi Odjel za obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost s tri ustrojstvene jedinice, Odsjekom za obnovljive izvore energije, Odsjekom za energetske učinkovitost i Odsjekom za biogoriva. Trenutno je ukupan broj zaposlenih u Odjelu za obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost šest od devet predviđenih.

U veljači 2009. godine dovršen je projekt CARDS 2004 RELEEL (Usklađivanje propisa za obnovljive izvore energije i označavanje energetske učinkovitosti s propisima EU) u kojem su dane preporuke u pogledu razvoja i primjene ekonomskih instrumenata za poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti kao i sustava jamstva podrijetla električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoučinkovite kogeneracije (zeleni i

bijeli certifikati). U sklopu ovog projekta pripremljena je i Studija izvedivosti za laboratorije koji ocjenjuju točnost oznaka energetske učinkovitosti, o čemu će Hrvatska voditi računa u daljnjem jačanju administrativne sposobnosti na ovom području.

### Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora

*Mjerilo za zatvaranje poglavlja: Hrvatska treba, u skladu s Direktivom 2001/77/EZ o promicanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutarnjem tržištu električne energije, postaviti odgovarajuće ambiciozan cilj za postotak električne energije proizveden iz obnovljivih izvora energije koji se treba postići do krajnjeg roka postavljenog u direktivi i biti proporcionalan s ciljem postizanja povećanja udjela u potrošnji obnovljive energije EU-a s oko 7% u 2005. na 20% u 2020. godini, kako se složilo Europsko vijeće u ožujku 2007. godine.*

Usvajanjem zakonodavnog okvira u sklopu reforme energetskog sektora Republike Hrvatske omogućen je razvoj i iskorištavanje obnovljivih izvora energije. Iz Zakona o energiji (NN 68/01, 177/04, 76/07 i 152/08) i Zakona o tržištu električne energije (NN 177/04, 76/07 i 152/08) proizlazi pet podzakonskih akata, kojima se regulira korištenje, prava i obveze, poticajne mjere, te organizacija i institucije vezane uz implementaciju obnovljivih izvora energije: Uredba o naknadama za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije (NN 33/07, 133/07 i 155/08), Uredba o minimalnom udjelu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije čija se proizvodnja potiče (NN 33/07), Tarifni sustav za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije (NN 33/07), Pravilnik o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije (NN 67/07), Pravilnik o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača električne energije (NN 67/07).

Time je kroz primarno i sekundarno zakonodavstvo prenesena Direktiva 2001/77/EZ o promicanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutarnjem tržištu električne energije.

Prethodno navedeni provedbeni propisi za obnovljive izvore energije koji se primjenjuju od 1. srpnja 2007 potaknuli su ogroman interes od strane investitora za izgradnju objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije. Kao rezultat, prilično veliki broj investitora prijavio je svoje projekte kako bi stekli status povlaštenog proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije. U promatranom razdoblju od 1. srpnja 2007. do travnja 2009. godine više od 320 zahtjeva je prijavljeno u Registar projekata i postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije i kogeneracije te povlaštenih proizvođača kojeg vodi i nadzire Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

S obzirom na trenutnu globalnu financijsku i gospodarsku krizu te ograničenu dostupnost kapitala, kao i produljenih rokova za nabavku opreme za obnovljive izvore energije (osobito vjetroagregata), došlo je do znatnog usporavanja, pa i do zastoja prilikom razvoja brojnih već započetih projekata obnovljivih izvora energije u Hrvatskoj. Stoga Hrvatska ipak neće uspjeti u realizaciji cilja od 5,8 % iz OIE u strukturi ukupne potrošnje električne energije do 2010. godine. Međutim planiranim olakšavanjem administrativnih procedura koje će omogućiti investitorima brže ishodovanje dokumenata i početak gradnje, odnosno bržu realizaciju njihovih projekata iskorištavanja OIE, predviđa se ostvarenje navedenog cilja do kraja 2012. godine. Hrvatska će također nastojati primjenom posebnih ekonomskih i financijskih

instrumenata (posebne kreditne linije Hrvatske banke za obnovu i razvitak za pripremu projekata obnovljivih izvora energije) ubrzati realizaciju tih projekata.

Priprema sekundarnog zakonodavstva o poticanju grijanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije temelji se na odredbama Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom (NN 42/05). Članak 9. Zakona predviđa izradu podzakonskih akata koji će definirati tehnologije za proizvodnju toplinske ili rashladne energije iz obnovljivih izvora energije, odrediti minimalni godišnji udio toplinske i rashladne energije koja će se proizvoditi iz obnovljivih izvora energije, te odrediti oblik financijske potpore za pojedinu tehnologiju ili obnovljivi izvor energije.

U skladu s Direktivom 2001/77/EZ pripremljen je Akcijski plan za obnovljive izvore energije do 2020. godine kojeg je Hrvatska bila dužna izraditi u okviru pregovora u ovom poglavlju.

Što se tiče ciljeva Hrvatske do 2020. godine i implementacije nove Direktive 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora energije kojom se izmjenjuju i dopunjuju i nakon toga ukidaju Direktive 2001/77/EZ i 2003/30/EZ, neke odredbe Direktive 2009/28/EZ su uključene u Akcijski plan za obnovljive izvore energije. On određuje dugoročnu perspektivu do 2020. s procjenom na 2030. godinu i plan aktivnosti za razvoj infrastrukture obnovljivih izvora energije u Hrvatskoj u skladu s paketom provedbenih mjera za ciljeve EU o klimatskim promjenama i obnovljivim izvorima energije za 2020. godinu. Sukladno novoj Direktivi o obnovljivim izvorima energije (2009/28/EZ), Hrvatska se obvezuje na postavljanje cilja od 20,0% obnovljivih izvora energije u finalnoj energetske potrošnji do 2020. godine, kao i na ispunjavanje ostalih obveza koje proizlaze iz ove Direktive, što uključuje i izradu nacionalnog akcijskog plana (*National Renewable Energy Action Plan-NREAP*) za obnovljivu energiju prema formatu propisanom od strane EU.

Uz određene odredbe nove Direktive 2009/28/EZ koje su već implementirane kroz Zakon o biogorivima za prijevoz i Akcijski plan za obnovljive izvore energije do 2020, Direktiva 2009/28/EZ će se implementirati u hrvatsko zakonodavstvo kroz buduće izmjene i dopune zakonskih i provedbenih propisa za obnovljive izvore energije; spomenute izmjene i dopune su u pripremi.

### Biogoriva

Republika Hrvatska definirala je indikativni nacionalni cilj za udio biogoriva u prijevozu do 2010. godine te se intenzivno radi na osiguravanju postizanja ovog cilja s obzirom na sadašnje relativno niske razine.

U 2008. godini je donesena Odluka o postotku biogoriva u ukupnom udjelu goriva u 2008. godini i količini biogoriva koje se mora staviti u promet na domaće tržište u 2008. godini (NN 52/08). Postotak biogoriva u ukupnom udjelu energetske potrošnje goriva u 2008. godini iznosi 1,21%.

Dana 22. svibnja 2009. godine donesen je Zakon o biogorivima za prijevoz (NN 65/09). Navedenim Zakonom hrvatsko energetsko zakonodavstvo potpuno se usklađuje s pravnom stečevinom za biogoriva, posebno s Direktivom 2003/30/EZ o promociji biogoriva. Ovim Zakonom obuhvaćene su i pojedine odredbe prijedloga novousvojene Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju korištenja energije iz obnovljivih izvora (2009/28/EZ)

kojom se mijenjaju, a nakon toga i ukidaju Direktive 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (kao referenca je korišten prijedlog Komisije za novom Direktivom – COD/2008/0016, COM(2008)0019). Ovim se Zakonom uređuje proizvodnja, trgovina i skladištenje biogoriva, korištenje biogoriva u prijevozu, donošenje programa i planova za poticanje proizvodnje i korištenja biogoriva, ovlasti i odgovornosti za utvrđivanje i provođenje politike poticanja proizvodnje i korištenja biogoriva i mjere poticanja proizvodnje i korištenja biogoriva.

### Energetska učinkovitost

U prosincu 2008. godine donesen je Zakon o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji (NN 152/08). Svrha donošenja Zakona o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji je poboljšanje energetske učinkovitosti u sektorima neposredne potrošnje energije (kućanstva, usluge, industrija, promet). Zakonom je utvrđeno programiranje i planiranje poboljšanja energetske učinkovitosti na svim razinama, javne ovlasti za donošenje i provođenje politike energetske učinkovitosti, mjere energetske učinkovitosti (posebno energetske usluge i energetske preglede, uključujući preglede kotlova za grijanje i sustava za klimatizaciju, osim onih na koje se odnose posebni propisi u području gradnje i pregleda u svrhu izdavanja energetskih certifikata), obveze javnog sektora, energetskih subjekata, velikih potrošača i korisnika sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Zakon utvrđuje djelokrug poslova Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost za obavljanje djelatnosti u području poticanja racionalnog gospodarenja energijom i energetske učinkovitosti u neposrednoj potrošnji energije. Propisuje se: pokretanje sektorskih programa - industrija, kućanstva, promet, javni i komercijalni uslužni sektor; poticanje lokalne i područne samouprave, praćenje i verifikacija energetskih ušteda te izvješćivanje o postignutim rezultatima; vođenje i razvijanje informacijskog sustava za energetske učinkovitost; poticanje informacijskih i obrazovnih aktivnosti u području energetske učinkovitosti u suradnji s tijelima državne uprave, pravnim osobama s javnim ovlastima i područnom i lokalnom zajednicom i ostalo.

Već su pokrenute brojne aktivnosti i mjere utvrđene Programom energetske učinkovitosti Republike Hrvatske (2008. - 2016.) i prvim Nacionalnim akcijskim planom energetske učinkovitosti (2008. - 2010.).

U sklopu provedbe Nacionalnog akcijskog plana energetske učinkovitosti već su u provedbi programi „Dovesti svoju kuću u red“ i „Sustavno gospodarenje energijom (SGE) u gradovima i županijama“, kojim se stvara sveobuhvatna baza podataka o svim javnim objektima i energetske potrošnji u njima, čime će se omogućiti uvid u potrošnju energije u čitavom sektoru javnih usluga. Projekt „Dovesti svoju kuću u red“ ima za cilj smanjenje potrošnje energije, a samim tim i troškova pogona i održavanja u zgradama državne uprave. Projekt „Sustavno gospodarenje energijom u gradovima i županijama (SGE)“ ima za cilj smanjiti potrošnju energije, poglavito u zgradama, ali i ostalim sektorima koji su u nadležnosti gradova i županija.

U provedbi je i informativna kampanja projekta „Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj“ čiji je cilj podizanje svijesti građanstva o učinkovitoj potrošnji energije te poticanje primjene ekonomski isplativih, energetski učinkovitih tehnologija, materijala i usluga u Hrvatskoj. Ovaj projekt, koji je u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj

(UNDP) započeti u srpnju 2005. godine, provodit će se do srpnja 2010. godine. Ciljne skupine projekta, na koje otpada više od 40% ukupne potrošnje energije u Hrvatskoj, su: sektor domaćinstva (građanstvo); sektor uslužnih djelatnosti (hoteli, banke, trgovački centri poslovne zgrade, restorani, trgovine i dr.); javni sektor (državne zgrade, zgrade jedinica lokalne i regionalne samouprave, bolnice, škole i fakulteti, sportski objekti, knjižnice, muzeji, kazališta i dr.). Uz povećanje energetske učinkovitosti, cilj projekta je i izravno smanjenje emisija stakleničkih plinova u okoliš. Osim glavnog projektnog ureda u Zagrebu, za provedbu projekta osnovani su i regionalni uredi u Osijeku i Splitu. Projekt trenutno zapošljava u punom radnom vremenu 37 stručnjaka, a povremeno je angažirano još i oko 60 osoba.

U proceduri usvajanja Vlade Republike Hrvatske je i dokument Nacionalni potencijal kogeneracije u Republici Hrvatskoj koji je izrađen u okviru procesa usklađivanja zakonodavstva Republike Hrvatske sa zakonodavstvom EU - Direktiva 2004/8/EZ o promidžbi kogeneracije. Dokument sagledava mogućnost daljnjeg povećanja udjela visokoučinkovite kogeneracije u opskrbi električnom i toplinskom energijom te identificira mjesta potrošnje korisne toplinske energije pogodna za primjenu visokoučinkovite kogeneracije, uzimajući pri tome u obzir raspoloživa goriva i tehnologije koje se mogu koristiti u kogeneracijskim postrojenjima.

Donesen je Akcijski plan za implementaciju Direktive o energetske svojstvima zgrada čiji je prijenos u nadležnosti dva ministarstva. Direktiva o energetske svojstvima zgrada prenesena je u nacionalno zakonodavstvo putem Zakona o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07), te Zakona o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji (NN 152/08). Temeljem Zakona o prostornom uređenju i gradnji doneseni su podzakonski akti: Tehnički propis o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama (NN 110/08), Tehnički propis o sustavima grijanja i hlađenja u zgradama (NN 110/08), Pravilnik o energetske certificiranju zgrada (NN 113/08) i Pravilnik o uvjetima i mjerilima za osobe koje provode energetske preglede i energetske certificiranje zgrada (NN 113/08). Obvezna primjena navedenih propisa počinje od 1. rujna odnosno 1. listopada 2009. godine.

U cilju što efikasnijeg provođenja navedenih propisa u pripremi je donošenje metodologije za provođenje energetske pregleda novih i postojećih zgrada stambene i nestambene namjene, izrađena je Studija primjenjivosti alternativnih sustava za zgrade korisne površine veće od 1000 m<sup>2</sup> prema kojoj će se izrađivati elaborati, u tijeku je ovlašćivanje institucija koje će provoditi stručnu edukaciju osoba koje će provoditi energetske preglede i energetske certificiranje zgrada, a započele su i pripreme za izradu računalnog programa za izradu energetske certifikata zgrada.

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva sudjeluju u aktivnostima projekata CA-EPBD II i CA-ESD koji se sufinanciraju u sklopu Programa Intelligent Energy Europe kao dijela Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP). Ujedno Republika Hrvatska preko imenovanog nacionalnog koordinatora sudjeluje u Upravnom odboru programa Intelligent Energy Europe II. Dosadašnje sudjelovanje hrvatskih institucija u Programu ukazuju na iznimno uspješne rezultate (preko 20 projekata, osnovane četiri regionalne/lokalne energetske agencije).

U okviru Energetske zajednice, na Ministarskom vijeću održanom u Beogradu u prosincu 2007. godine pokrenuta je posebna Radna skupina za energetske učinkovitost, kojom predsjedava predstavnik Republike Hrvatske. Radna skupina s mandatom, vremenskim okvirom i aktivnostima djelovanja vrlo aktivno djeluje na provedbi regionalnog koncepta

energetske učinkovitosti u cilju konačne integracije Energetske zajednice u jedinstveno energetske europsko tržište. Te aktivnosti uključuju: Pregled postojećih politika, programa, mjera, institucija, financijskih mehanizama u području energetske učinkovitosti u Energetskoj zajednici; Analiza usklađenosti pravnog i institucionalnog okvira stranaka Energetske zajednice u odnosu na pravnu stečevinu Europske zajednice u području energetske učinkovitosti; Zajednički akcijski plan za energetske učinkovitost; Program promocije i jačanje javne svijesti za energetske učinkovitost.

U tijeku je priprema i usvajanje provedbenog propisa kojim se preuzima Okvirna direktiva 2005/32/EZ o uspostavi okvira za određivanje zahtjeva eko dizajna za proizvode koji troše energiju.

#### **IV. NUKLEARNA SIGURNOST I ZAŠTITA OD ZRAČENJA**

*Mjerilo za zatvaranje poglavlja: Hrvatska treba do trenutka pristupanja imati odgovarajuće administrativne kapacitete da pravilno primjeni i provede relevantno zakonodavstvo u svim područjima vezanim za nuklearnu sigurnost. Posebice, Hrvatska mora Komisiji predstaviti strategiju o zbrinjavanju otpada u skladu sa Zajedničkom konvencijom o sigurnosti zbrinjavanja istrošenog goriva i sigurnosti zbrinjavanja radioaktivnog otpada. Takva strategija trebala bi osigurati da dovoljno kvalificiranog osoblja i odgovarajuće financijske usluge budu dostupne za potporu sigurnosti postrojenja za zbrinjavanje istrošenog goriva i radioaktivnog otpada za vrijeme njihovog operativnog vijeka i za razgradnju te da se primjene odredbe članka 24. navedene konvencije (Operativna zaštita od ionizirajućeg zračenja).*

##### Razgradnja i zbrinjavanje radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva

Rješavanju pitanja vezanih uz financiranje razgradnje i odlaganja radioaktivnog otpada u pogledu Nuklearne elektrane Krško, koja je u zajedničkom hrvatsko-slovenskom vlasništvu, Hrvatska pristupa u skladu s Preporukom Komisije od 24. listopada 2006. o upravljanju financijskim sredstvima za razgradnju nuklearnih postrojenja, zbrinjavanje istrošenog goriva i radioaktivnog otpada, kao i u skladu sa Zajedničkom konvencijom o sigurnosti zbrinjavanja istrošenog goriva i sigurnosti zbrinjavanja radioaktivnog otpada.

Nakon donošenja Uredbe o načinu uplate sredstava za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva Nuklearne elektrane Krško (NN 50/06 i 77/06), formiran je Fond za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva Nuklearne elektrane Krško (NN 107/07). Sukladno Uredbi, potrebna sredstva redovito se uplaćuju u dekomisijski Fond, koji već od ove, 2009. godine raspolaže s 50 milijuna eura i ima zakonom uređeno prikupljanje sredstava za financiranje hrvatskog dijela poslova zbrinjavanja niskog i srednjeradioaktivnog otpada, istrošenog nuklearnog goriva te dekomisiju Nuklearne elektrane Krško.

Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o uvjetima te načinu zbrinjavanja radioaktivnog otpada, iskorištenih zatvorenih radioaktivnih izvora i izvora ionizirajućeg zračenja koji se ne namjeravaju dalje koristiti (NN 44/08), kojom se uređuju uvjeti koji su potrebni za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, iskorištenih zatvorenih radioaktivnih izvora i izvora ionizirajućeg zračenja koji se ne namjeravaju dalje koristiti.



Slijedom zahtjeva iz Zajedničkog stajališta EU (CONF-HR 5/08), izrađena je nacrt Strategija zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva. Strategijom je obuhvaćen visoko radioaktivni otpad, srednje i nisko radioaktivni otpad, izvori ionizirajućeg zračenja koji se više ne namjeravaju koristiti, te izvori bez vlasnika ili posjednika. U Strategiju je uključena i opcija potencijalnog pohranjivanja radioaktivnog otpada i istrošenog goriva, nastalog tijekom rada NE Krško, na teritoriju Republike Hrvatske u slučaju da se ne može pohraniti u Sloveniji ili nekoj trećoj državi. U Strategiju su uključene i informacije o tome da Hrvatska ima stručnjake, stručnu organizaciju, definiranu odgovornost tijela državne uprave za poslove zbrinjavanja niskog i srednjeradioaktivnog otpada, potencijalnu lokaciju za odlagalište, te riješeno financiranje poslova zbrinjavanja. Sve navedeno znači da je Hrvatska u ovoj fazi mogućeg projekta uspostave odlagališta na hrvatskom teritoriju - gotovo 35 godina prije obveze preuzimanja niskog i srednjeradioaktivnog otpada (uz produljenje životnog vijeka Elektrane do 2043.) - spremna dogovarati zajednička rješenja sa Slovenijom, a u slučaju da se ta zajednička rješenja ne nađu, spremna nastaviti rad na istraživanju lokacije odlagališta niskog i srednjeradioaktivnog otpada u Hrvatskoj te potom i svoju polovicu radioaktivnog otpada iz NE Krško sigurno zbrinuti.

Strategiju će u srpnju 2009. godine usvojiti Vlada Republike Hrvatske.

### Zaštita od ionizirajućeg zračenja

Temeljem Zakona o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i sigurnosti izvora ionizirajućeg zračenja (NN 64/06), doneseni su slijedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o uvjetima, rokovima i načinu stjecanja potrebnog stručnog obrazovanja i obnove znanja o primjeni mjera zaštite od ionizirajućeg zračenja (NN 30/08)
- Pravilnik o mjerama radiološke i fizičke sigurnosti izvora ionizirajućeg zračenja (NN 39/08)
- Pravilnik o načinu uklanjanja radioaktivnog onečišćenja, zbrinjavanja radioaktivnog izvora, odnosno poduzimanja svih drugih prijeko potrebnih mjera radi smanjenja štete za ljude i okoliš ili uklanjanja daljnjih rizika, opasnosti ili šteta (NN 53/08)
- Pravilnik o uvjetima, načinu, mjestima te rokovima sustavnog ispitivanja i praćenja vrste i aktivnosti radioaktivnih tvari u zraku, tlu, moru, rijekama, jezerima, podzemnim vodama, krutim i tekućim oborinama, vodi za piće, hrani i predmetima opće uporabe te stambenim i radnim prostorijama (NN 60/08)
- Pravilnik o uvjetima za projektiranje, gradnju te uklanjanje građevina u kojima su smješteni izvori ionizirajućeg zračenja ili se obavljaju djelatnosti s izvorima ionizirajućeg zračenja (NN 99/08).

Vlada Republike Hrvatske je donijela Državni plan i program mjera zaštite od ionizirajućeg zračenja te intervencija u slučaju izvanrednog događaja (NN 49/08). Državni plan i program mjera zaštite od ionizirajućeg zračenja te intervencija u slučaju izvanrednog događaja strateški je dokument Republike Hrvatske koji se odnosi na postupanje u slučaju izvanrednih situacija, u Hrvatskoj ili u drugim državama, koje mogu nastati prilikom obavljanja djelatnosti s izvorima ionizirajućeg zračenja, odnosno prilikom obavljanja nuklearnih djelatnosti.

Republika Hrvatska je EU-u redovito dostavljala detaljne informacije u pogledu kapaciteta svojih postrojenja za skladištenje istrošenih zatvorenih izvora ili drugog institucionalnog radioaktivnog otpada.

### Nuklearna sigurnost

Temeljem Zakona o nuklearnoj sigurnosti (NN 173/03), Državni zavod za nuklearnu sigurnost je tijekom 2008. godine donio tri pravilnika:

- Pravilnik o kontroli nuklearnog materijala i posebne opreme (NN 15/08)
- Pravilnik o uvjetima nuklearne sigurnosti i zaštite za smještaj, projektiranje, gradnju, uporabu i razgradnju objekta u kojem se obavlja nuklearna djelatnost (NN 71/08)
- Pravilnik o uvjetima i načinu postupka izdavanja i oduzimanja odobrenja za pakovanje za prijevoz nuklearnih materijala (NN 83/08).

U 2008. godini dovršen je projekt „Instalacija RODOS sustava u RH“ u okviru Phare programa nuklearne sigurnosti iz 2005. godine, kojim će se ojačati stručni i tehnički temelj za planiranje i pripravnost za slučaj nuklearne nesreće u Hrvatskoj ili u drugim državama.

Također, priređene su tehničke specifikacije i ostala natječajna dokumentacija te proveden međunarodni javni natječaj za nabavku opreme i usluga na projektu „Potpora Državnom zavodu za nuklearnu sigurnost pri nadogradnji i modernizaciji sustava pravodobnog upozoravanja“ u okviru Phare programa nuklearne sigurnosti 2006. Državni zavod za nuklearnu sigurnost će koordinacijom tog projekta u 2009. godini pridonijeti pouzdanosti pravodobnog upozoravanja u okviru pripravnosti za slučaj nuklearne nesreće.

Državni zavod za nuklearnu sigurnost uspješno primjenjuje sustav upravljanja kvalitetom prema zahtjevima ISO norme 9001:2000 i sustav upravljanja okolišem prema zahtjevima ISO norme 14001:2004.

Hrvatska će uzeti u obzir novu pravnu stečevinu u ovom području, odnosno novu Direktivu kojom se uspostavlja zajednički okvir za nuklearnu sigurnost nuklearnih instalacija (2009/71/EURATOM).

### Administrativna sposobnost

Hrvatska radi na jačanju svojih administrativnih kapaciteta u skladu s postavljenim mjerilom za zatvaranje pregovora u ovom poglavlju.

U 2008. godini administrativne sposobnosti Državnog zavoda za zaštitu od zračenja pojačane su tako da su primljena tri nova državna službenika, jedna osoba visoke stručne spreme i dvije osobe srednje stručne spreme, tako da je trenutni broj zaposlenih u Državnom zavodu za zaštitu od zračenja dvanaest (12) od ukupno četrnaest (14) sistematiziranih radnih mjesta.

U 2008. i 2009. godini administrativne sposobnosti Državnog zavoda za nuklearnu sigurnost pojačane su tako da su zaposlena dva nova djelatnika visoke stručne spreme – viši inspektor u Odjelu za inspeksijske poslove u Sektoru za nuklearni materijal i stručni savjetnik u Odjelu za međunarodnu suradnju. Tako je u Državnom zavodu za nuklearnu sigurnost trenutni broj zaposlenih petnaest (15) od ukupno osamnaest (18) sistematiziranih radnih mjesta. U 2009. godini planirano je zaposliti još tri nova djelatnika, jednog s visokom stručnom spremom i dva sa srednjom stručnom spremom.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta i učinkovitijeg rada, Hrvatska je donijela odluku da se poduzme spajanje dvaju postojećih zavoda, Državnog zavoda za nuklearnu sigurnost i Državnog zavoda za zaštitu od zračenja, u jednu jedinstvenu instituciju koja će preuzeti sve obveze ovih dvaju zavoda. Za postizanje ovog cilja izradit će se izmjene i dopune postojećih zakona kojima se regulira ovo područje, što znači da će se amandmanima na gore spomenuti Zakon o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i sigurnosti izvora ionizirajućeg zračenja te Zakon o nuklearnoj sigurnosti dodijeliti pravne ovlasti toj novoj državnoj instituciji.

Ova novonastala institucija bit će pod izravnom nadležnošću Vlade Republike, čime će se osigurati neovisnost njenog rada i djelovanja, kao i integriran inspekcijski nadzor nad opremom i materijalima koji su izvor zračenja (radioaktivnim i nuklearnim materijalima), a u skladu s direktivama EU te temeljnim sigurnosnim standardima (*basic safety standards*) IAEA-e.

Kako bi mogla učinkovito obavljati svoje djelatnosti, ovako nastaloj instituciji bit će dodijeljena kombinirana proračunska sredstva koja su trenutno na raspolaganju Državnom zavodu za zaštitu od zračenja i Državnom zavodu za nuklearnu sigurnost.

Spajanje dvaju zavoda u jednu instituciju provest će se do kraja 2009. godine, do kad će se zakonski definirati i pitanje nadležnosti nad inspektorima za zaštitu od zračenja. Pripreme za spajanje - što uključuje i rad na tehničkoj prilagodbi gore spomenutih zakona – započele su u lipnju 2009. godine.